

بررسی معیارهای طراحی محیط‌های باز اجتماع‌پذیر بر ادراک انسان (نمونه موردی پیاده رو باغ عفیف آباد)

نجابت پیران* : دانشجوی دکترای معماری، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، فارس، ایران

Eliarchi2011@yahoo.com

هادی کشمیری: دکتری تخصصی، دانشیار و عضو هیئت علمی گروه معماری، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، فارس، ایران.

Keshmirihadi@yahoo.com

چکیده

رشد جمعیت و افزایش زندگی اپارتمانی، موجب مواجه شدن با کمبود فضای سبز در شهرها شد که همین امر سبب پیدایش فضاهای باز در شهرهای امروزی در جهت رفع نیازهای افراد جامعه شده است. انسان با حضور در هر فضا رفتار و ادراک متفاوتی دارد. در این میان توجه به ایجاد فضاهایی بر اساس نیازهای انسان از جمله اجتماع‌پذیری مورد توجه می‌باشد که شناخت عوامل تاثیرگذار و مهم در امر طراحی برای ایجاد محیط‌های باز اجتماع‌پذیر سبب کارآمدتر شدن این گونه فضاهای باز می‌گردد لذا با بررسی مولفه‌ها و معیارهای موثر در طراحی می‌توان سبب ایجاد فضاهای باز اجتماع‌پذیری شد که سبب ادراک بهتر فضا می‌گردد. این تحقیق بر آن است تا به بررسی معیارهای تاثیرگذار بر اجتماع‌پذیری در محیط‌های باز بپردازد و نیز تاثیر آن بر ادراک انسان را مورد سنجش قرار دهد. این مقاله که پژوهشی تحلیلی-کاربردی است و در حوزه مطالعات میدانی، روش پیمایشی با ابزار گردآوری داده به صورت پرسشنامه انجام شده است و همچنین در قالب مطالعه‌ی کاربردی، تجزیه و تحلیل داده‌های مورد بررسی پرداخته شده است. نتایج حاکی از آن است که اجتماع‌پذیری سبب ایجاد محیط‌های پویا و ارتقا کیفیت محیط می‌گردد و همچنین رابطه معناداری با ادراک انسان دارد بدین منظور توجه به مولفه‌ها و معیارهای موثر در جهت اجتماع‌پذیر بودن محیط می‌تواند سبب ایجاد ادراک مثبت برای افراد استفاده‌کنندگان گردد و میل به حضور در فضاهای باز را افزایش دهد بنابراین محیطی سودمندتر ایجاد خواهد شد.

واژه‌های کلیدی: محیط‌های باز ساخته شده، تعامل اجتماعی، ادراک انسان

مقدمه

با توسعه جوامع انسانی و تغییر شیوه‌ی زندگی و سکونت مردم، توجه معماران، طراحان و برنامه ریزان به کیفیت فضاها و محیط‌های ساخته شده افزایش یافته و نقش طراحی به عنوان ابزاری برای شکل دادن به محیط زندگی و پاسخگویی به توقعات و نیازهای انسان، اهمیت بیشتری یافته است و پژوهش‌های بسیاری درباره چگونگی تأثیر متقابل محیط یا فضای ساخته شده بر ذهنیات و رفتارهای انسان انجام شده است (زمانی، و همکاران، ۱۳۹۲، ۲). طراحی معماری یک فرایند پیچیده است که شامل مراحل متعددی می‌شود. در دهه‌های اخیر محققین بسیاری تلاش کرده‌اند از یک سو توضیح دهند که طراحان چگونه به طراحی یک محصول خاص می‌پردازند و از سوی دیگر به مطالعه بازخوردهای کاربران و رفتارشان در مواجهه محصولات طراحی بپردازند. ادراک فرد از محیط ساخته شده و رفتار مرتبط با آن در مشخص کردن مقاصد و اهداف طراحی مهم است. (محمدی، و دیگران، ۱۳۹۶، ۲۱) در قرن معاصر موضوع رابطه انسان و محیط و قابلیت ترجمه آن به زبان طراحی محیط و معماری، مورد توجه پژوهشگران این حوزه از دانش بوده است. در این راستا شناخت انسان و ویژگی‌های محیط زندگی او و چگونگی برقراری رابطه میان این دو عامل اهمیت دارد. (امامقلی، و همکاران، ۱۳۹۱، ۲۳) منظور اصلی محیط ساخته شده به عنوان بخشی از فضای زیست انسان است. محیط معماری از سطوحی از مواد و مصالح با مایه‌های رنگی، بافت‌ها روشنایی و درجات شفافیت مختلف و فضاهای بین آن‌ها تشکیل می‌شود. این عوامل معیارهای اساسی طراحی‌اند. (لنگ، ۱۳۹۸، ۹۳)

فعالیت‌های انسان در محیط نظام پیچیده‌ای را تشکیل می‌دهد که وجوه مختلفی داشته و رویکردهای نظری مختلفی بدان پرداخته‌اند. این رویکردها در محور قرار دادن مفهومی کلی یعنی کیفیت زندگی در محیط انسان ساخت مشترک‌اند و این امر ضرورت پرداختن به قابلیت‌های محیط انسان ساخت را آشکار می‌نماید. امکان برقراری تعاملات جمعی مطلوب در سطوح مختلف خانواده و جمعی در محیط انسان ساخت از یک سو و امکان ادراک طبیعت و عناصر طبیعی از سوی دیگر بر دو جنبه از کیفیت محیط انسان ساخت دلالت دارند که در این تحقیق مورد کاوش قرار گرفته‌اند. علاقه به طبیعت و میل به نزدیک شدن به عناصر طبیعی و زنده احساس‌هایی است که به طور وسیعی کاربران محیط‌های ساخته شده را در بر دارد و این امر بر کیفیت زندگی در مکان‌های فعالیت موثر است. (دانشگر مقدم، و همکاران، ۱۳۹۰، ۲۶) در نظریه‌های هنجاری طراحی محیط اظهار نظریه‌های زیادی راجع به چگونگی تأثیر طراحی بر تعامل اجتماعی مردم شده است. این موضوع از سال‌ها قبل مورد بحث طراحان شهری بوده ولی مباحث آن مورد استفاده اکثر طرح‌های بزرگ معماری نیز می‌باشد. (لنگ، ۱۳۹۸، ۱۷۹)

معماری محیط انسان‌ها بیش از هر چیزی به فرهنگ، نحوه زندگی، ادراک و برداشت آن‌ها و نیز ویژگی‌های جغرافیایی محل سکونتشان بستگی دارد. به طور کلی، معماری محیط تبلور ادراک و باور انسان می‌باشد، که در هنگام طراحی باید در نظر گرفته شود. از دیدگاه‌های مدرن، ساختن فقط با استفاده از تکنولوژی نشان دهنده ویژگی‌های مطلوب بودن محیط آن نیست، بلکه آسایش بایستی از همه جهات مانند سازگاری کل و جزء فضاها با نحوه زندگی ساکنین نیز مد نظر قرار گیرد. (رحیق اغصان، ۱۳۹۷، ۱) در این موارد موضع گیری‌های متفاوتی وجود دارد. یکی از این مواضع این است که اگر در طراحی، خواسته‌های مردم در نظر گرفته نشود، محیط ساخته شده حاصل از این قابلیت تأمین تعامل اجتماعی را خواهد داشت. در غیر این صورت محیط‌ها مورد استفاده قرار نمی‌گیرند و ساخت آن‌ها موجب اتلاف سرمایه خواهد بود. موضع گیری دیگر این است که معمار باید بر مبنای «خوب» بودن روابط متقابل اجتماعی، به وجود آوردن فرصت‌های لازم را هدف طراحی قرار دهد، و به این ترتیب امکان استفاده از سودمندی‌های تعامل اجتماعی را برای مردم فراهم آورد. (لنگ، ۱۳۹۸، ۱۸۸)

ادامه حیات نهادها و سازمان‌های اجتماعی وابسته به وجود روابط متقابل اجتماعی است. اینکه به وجود آوردن قابلیت لازم برای روابط اجتماعی منجر به رشد احساس «اجتماع» در سازمان‌های تجاری، نهادها و محلات مسکونی می‌شود یا نه، موضوع بحث‌های زیادی بوده است. (لنگ، ۱۳۹۸، ۱۸۸) روانشناسان عصر حاضر نشان داده‌اند که واکنش‌های حسی، روانی و اخلاقی با دوران طفولیت، پرورش ذهنی و عاطفی و نیز محیط زندگی او پیوندی منطقی و ناگسستگی برقرار می‌کند. اما سوالاتی که متخصصان این علم امروزه با آن مواجه‌اند، در میزان و چگونگی تأثیرگذاری متقابل نوع و کیفیت رفتارهای انسان در قبال ویژگی‌های سرشتی و ارتباط با محیط خارجی است. (نقره کار، ۱۳۸۹، ۸۰)

طراحان باید محیط‌هایی را بوجود آورند که به بهترین وجه نیازهای افراد استفاده کننده از آن را تأمین کند. همچنین باید به منافع و کاربردهای دراز مدت محیط توجه داشته، و با طراحی سطوح خلوت و جمعی هنجارهای فرهنگی مردم را تأمین نمایند. (زمانی و همکاران، ۱۳۹۲، ۶) هر الگوی جاری رفتار نیازمند سطح مطلوبی از خلوت است. ساختار محیط ساخته شده باید به فضای شخصی و نیازهای قلمرو پایی پاسخ گوید. قابلیت شخصی سازی محیط تحت تأثیر عناصر سازنده آن است. بین توانایی مالکیت بر یک مکان، احساس آسایش در آن و تمایل به محافظت از آن همبستگی وجود دارد. (لنگ، ۱۳۹۸، ۱۷۸)

وایت بر ضرورت وجود فضاهای عمومی باکیفیت برای تسهیل تعاملات اجتماعی و حضور مدنی مردم، تأکید کرده و خود را مسئول خلق مکان‌های کالبدی می‌داند که مشارکت و تعاملات اجتماعی را تسهیل کند. او بر این باور است که زندگی اجتماعی در فضاهای عمومی اساساً به بهبود کیفیت زندگی افراد و جامعه کمک می‌کند. همچنین در تحقیقات خود به این نتیجه رسیده که فضاهای عمومی مکان‌های ایده آلی برای آغاز آشنایی‌ها نبوده و حتی در اجتماعی‌ترین آن‌ها آمیختگی زیادی میان مردم دیده نمی‌شود. اما با این وجود حضور همزمان مردم در زمان و مکان می‌تواند فرصت‌هایی را برای تعاملات اجتماعی فراهم آورد. (شجاعی، پرتوی، ۱۳۹۴، ۹۷)

چگونگی ارتباط و تعامل انسان با محیط تأثیر پذیر از ادراک انسان از محیط اطراف می‌باشد. ادراک انسان در محیط‌های مختلف، متفاوت است. انسان موجودی اجتماعی است و توانایی‌های او همواره در اجتماع شکل گرفته است. امروزه محیط‌های باز انسان ساخت زیادی ایجاد شده است که بررسی ادراک انسان و معیارهای اجتماع‌پذیری اینگونه محیط‌ها می‌تواند به طراحان برای ایجاد محیطی مناسب در جهت ارتقا ذهنی افراد کمک کند و نیز نیازهای افراد به تعامل با یکدیگر و درک مناسب از محیط پاسخ دهد و محیط قابل استفاده‌ای برای عموم ایجاد شود.

در چند دهه گذشته با توجه به رشد جمعیت و زندگی افراد در اپارتمان‌ها حضور مردم در فضاهای باز عمومی بیشتر شده است و همین امر اهمیت توجه به فضاهای باز را در جهت رفع نیازهای انسان نشان می‌دهد. ایجاد محیط‌های باز اجتماع‌پذیر برای رفع نیاز به تعامل با یکدیگر لزوم بررسی معیارهای مناسب محیط‌های باز اجتماع‌پذیر و استفاده طراحان از آن‌ها، در طرح‌های خود، سبب ارتقا فضاهای باز در جهت ادراک بهتر افراد استفاده‌کننده از فضا می‌گردد. اکنون می‌توان سوال پژوهش را این گونه بیان کرد که چگونه می‌توان محیط‌های باز اجتماع‌پذیر را برای ادراک انسان طراحی کرد؟ یا فضاهای باز اجتماع‌پذیر چه تأثیری بر ادراک انسان

دارد؟ که در جواب به سوال اول که در واقع همان فرضیه پژوهش می‌باشد می‌توان بیان کرد که به نظر می‌رسد با ایجاد قلمرو و ایجاد تعامل اجتماعی بتوان محیط مناسب برای انسان طراحی کرد و نیز فضاهای باز اجتماع‌پذیر با ایجاد حس قلمرو کالبدی و خلوت مناسب، سبب ایجاد حس تعامل و تبادل اطلاعات افراد با یکدیگر می‌گردد. در این مقاله ادراک انسان، متغییر وابسته و محیط‌های باز اجتماع‌پذیر، متغییر مستقل و همچنین فرهنگ به عنوان متغییر تعدیل‌گر در نظر گرفته می‌شود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر، با هدف بررسی معیارهای طراحی محیط‌های باز اجتماع‌پذیر بر ادراک انسان (نمونه موردی پیاده رو باغ عفیف آباد)، پژوهشی تحلیلی-کاربردی است و در حوزه مطالعات میدانی، روش پیمایشی با ابزار گردآوری داده به صورت پرسشنامه می‌باشد که در قالب مطالعه‌ی کاربردی، تجزیه و تحلیل داده‌های مورد بررسی می‌پردازد. با توجه به اینکه تکنیک مهم در زمینه جمع‌آوری داده‌ها در پژوهش حاضر در این پژوهش، پرسشنامه است، لازم است تا جامعه آماری و حجم نمونه‌ها تعیین شود. جامعه آماری، تمامی ساکنین شهر شیراز می‌باشند که در از این تعداد ۳۸۴ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس به عنوان نمونه انتخاب شدند و پرسشنامه‌های الکترونیکی در اختیارشان قرار گرفت. گفتنی است که به منظور تعیین مسائل و مشکلات احتمالی پرسشنامه و حصول اطمینان از قابل فهم بودن آن، پیش نویس آن مورد آزمون قرار گرفته تا روایی آن‌ها تأیید شود. این پیش آزمون اولیه به صورت سوالات باز پاسخ، با مشارکت تعداد زیادی از متخصصان رشته معماری انجام شد. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از برنامه SPSS-22 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در ضمن پایایی این پرسشنامه محقق ساخت، ۰/۹۳ بدست آمد.

پیشینه تحقیق

تحقیق حاضر از دو مولفه فضای باز اجتماع‌پذیر و ادراک انسان تشکیل شده که در مورد هر یک پژوهش و تحقیقات زیادی صورت گرفته است. در برخی از این تحقیقات که در پی یافتن اثرات ادراک طبیعت و عناصر طبیعی در محیط انسان ساخت بر اجتماع‌پذیری فضاهای زندگی بوده است که به بخشی از آن‌ها پرداخته می‌شود:

عوامل محیطی بر سلامت تاثیر می‌گذارند. این بدان معنا نیست، که رابطه بین موجود زنده و محیط آن به طور طبیعی شکل گرفته است، بلکه در بیشتر موارد این روابط اکتسابی بوده و در برخی موارد واکنش‌های غریزی می‌باشند. در طول زمان انسان یک شبکه عظیم از اطلاعات و تجربیات را در ذهن خود جای داده است، که در نهایت قادر به تشخیص تمام اشیا می‌باشد. محیط و فضای فیزیکی نامناسب که معمولا در روابط اجتماعی بین افراد به دلیل شرایط فیزیکی و معماری نامناسب به وجود می‌آید، رفتار را به طور غیر مستقیم تحت تاثیر قرار می‌دهد. (رحیق اغضان، ۱۳۹۷) نتایج تحقیق بیان می‌دارد که چگونگی ارتباط فضای معماری با محیط طبیعی و عناصر طبیعی موجب پدید آمدن کیفیتی در فضا می‌گردد که خود بر اشتیاق به فعالیت‌های جمعی در آن فضا موثر است. در واقع در هر فضای مسکونی فعالیت‌های جمعی در فضاها در برخی نقاط یک فضا از تاکید بیشتری برخوردار است. این نقاط کانون‌های فعالیت در فضا را شکل می‌دهند که خود متاثر از چگونگی ارتباط با طبیعت و عناصر طبیعی می‌باشند. (دانشگرمقدم، بحرینی، عینی فر، ۱۳۹۰) و همچنین اشاره کرده‌اند به کیفیت محیط کالبدی فضاهای جمعی و عمومی و اجتماع‌پذیری آن فضا وابسته به شاخصه‌هایی است که تحقق هر یک از آن شاخصه‌ها در گرو عواملی است که ساختارهای کالبدی ایجاد آن‌ها را بر عهده دارند. شاخصه‌هایی نظیر حضور طبیعت در محیط و وجود مبلمان‌های نیمه ثابت به عنوان مثال نقش به سزایی در تشکیل قرارگاه‌های رفتاری دارند. (حمزه نژاد، قلیچی، ۱۳۹۷)

در ادامه این مطالعات سودمند، این تحقیق به دنبال معیارهایی موثر برای استفاده طراحان در طراحی‌های خود در جهت ایجاد محیط‌های باز اجتماع‌پذیری می‌باشد که علاوه بر ارتقا کیفیت محیط و پویایی آن سبب ایجاد ادراک بهتر انسان از آن محیط‌ها و در نتیجه استفاده حداکثر از فضای باز می‌گردد.

مبانی نظری

ادراک طبیعت در محیط انسان ساخت

وابستگی انسان به طبیعت با چگونگی دستیابی وی به ایمنی، معاش و آسایش وی در رابطه مستقیم قرار می‌گیرد. این وابستگی علاوه بر این بر پایه دریافت و ادراکات انسان از محیط به ویژه ادراک زیبایی شناسانه طبیعت و عناصر طبیعی در محیط زندگی نسج یافته است. زیبایی طبیعت تبیین کننده مقولاتی چون تعادل، تقارن، هارمونی، ظرافت، نظم و وحدت بوده و در رابطه مستقیم با خواست‌های انسانی قرار می‌گیرد. (دانشگرمقدم، و همکاران، ۱۳۹۰، ۳۰) در قلمروهای عمومی شهری الگوهای تعامل اجتماعی و قابلیت‌های فضای معماری ساخته شده دارای اهمیت ویژه‌ای می‌باشند. دلیل اصلی این مسأله این است که میان تعامل اجتماعی و دلبستگی مردم به محیط‌های اجتماعی و ساخته شده، رابطه تنگاتنگی وجود دارد. (حمزه نژاد، قلیچی، ۱۳۹۷، ۴۶)

اجتماع‌پذیر و اجتماع‌گریز

استفاده از واژه‌های اجتماع‌پذیر و اجتماع‌گریز بیانگر فضاهایی است که مردم را دور هم «جمع می‌آورند» یا از هم «دور می‌کنند». این واژه‌ها را همفری اسموند در زمان مدیریت بیمارستان ساسکا چوان کانادا تعریف کرد. در سازماندهی اجتماع‌پذیر امکان تماس چهره به چهره وجود دارد و فاصله فضاهای نشستن در حد فاصله‌های اجتماعی-مشورتی است. سازماندهی اجتماع‌گریز موجب خودداری از تعامل اجتماعی می‌شود. نیمکت‌های پشت به پشت مثالی از سازماندهی اجتماع‌گریز هستند، و غرفه‌های انتظار داروخانه‌های قدیمی مثالی از سازماندهی اجتماع‌پذیرند. هر کدام از این سازماندهی‌ها برای شرایط خاصی مناسب هستند. (لنگ، ۱۳۹۸، ۱۸۲) فرآیند اجتماع‌پذیری، با برقراری تعامل و ارتباط اجتماعی بین بهره‌برداران هر فضای عمومی و مشترک معماری قابل حصول است و قابلیت شرکت مؤثر در تعامل با دیگران، چه در زندگی خصوصی و چه در زندگی عمومی و حرفه‌ای انسان‌ها، از اهمیت حیاتی برخوردار است. (شجاعی، پرتوی، ۱۳۹۴، ۹۶)

در واقع اهمیت اجتماع‌پذیری فضا به حدی است که بسیاری از نظریه‌پردازان بر تأثیر کیفیت بر دلبستگی به مکان زندگی تأکید ورزیده‌اند. بر طبق این نظریه‌ها، دلبستگی به مکان نه تنها توسط وجوه فیزیکی در یک مکان تقویت می‌شود؛ بلکه کیفیت تعاملات اجتماعی در مکان نیز بر دلبستگی به مکان نیز مؤثر است. (حمزه نژاد، قلیچی، ۱۳۹۷، ۴۸) مکان‌های بیرونی که فرصت‌هایی را برای مردم به وجود می‌آورند تا دور هم جمع شده و گفتگو کنند می‌توانند مکان‌هایی جهت ملاقات شناخته شده و موجب غنای زندگی شهری شوند. فضای اجتماع‌پذیر را می‌توان فضایی سرزنده دانست که مردم داوطلبانه و با رغبت در آن حضوری همیشگی می‌یابند. برای این منظور جکوبز تنوع کاربری‌ها و فعالیت آن‌ها در ساعات گوناگون را، برای ایجاد سرزندگی ضروری می‌داند (شجاعی، پرتوی، ۱۳۹۴، ۹۶)

کنترل قلمرو و تعامل اجتماعی

اگر نیازهای اجتماعی مردم با احساس استقلال فردی حاصل از خلوت در تعادل قرار گیرد، روابط اجتماعی آسان تر می‌شود. فضاهایی که مهم هستند و خصوصی یا عمومی بودن آن‌ها مشخص نیست، کنترل کمتری را بر روابط اجتماعی به وجود می‌آورند و تعامل اجتماعی را کاهش می‌دهند. خلوت کالبدی، پیش نیاز بیشتر رفتارهای اجتماعی است، در محیطی که خلوت کالبدی وجود داشته باشد دامنه وسیع‌تری از انتخاب شخصی به وجود می‌آید. (لنگ، ۱۳۹۸، ۱۸۲)

فضای اجتماع‌پذیر و اجتماع‌گریز

انسان موجودی است اجتماعی، بسیاری از توانایی‌های انسان در زندگی جمعی و در کنار دیگران پدیدار می‌شود. نیاز به زندگی اجتماعی و ارتباطات فرهنگی در زندگی انسان نقشی اساسی دارد. ارتباطات اجتماعی و فرهنگی می‌تواند بستری مناسب برای ارتقاء فکری و ذهنی انسان ایجاد کرده و باعث حرکت و پویایی او شود. از این رو انسان به همکاری و زندگی جمعی گرایش بسیار دارد. (جوادی زاد، طبیبیان، ۱۳۹۶، ۲) فضای عمومی یک محل یا مکان باز و قابل دسترس بهبود الگوهای رفتاری مناسب می‌شوند. اجتماع‌پذیری در فضاهای عمومی بر پایه نیاز مردم به حس تعلق اجتماعی و تعامل با یکدیگر قرار داشته و این امر در یک فضای اجتماعی حمایت‌کننده در کنار تأمین آسایش فیزیولوژیکی ادعای قلمرو، حس مالکیت و دریافت عدالت در فضا، میسر خواهد بود تعامل اجتماعی و برقراری ارتباط، می‌تواند یک موضوع فیزیکی، نگاه، مکالمه و ارتباط بین افراد باشد که خود مستلزم تعریف رویدادها و فعالیت‌های متناسب و در نتیجه نقش‌پذیری مردم در فضا و عضویت آن‌ها در گروه‌ها و شبکه‌های اجتماعی است. (شجاعی، پرتوی، ۱۳۹۴، ۹۶) در واقع اهمیت اجتماع‌پذیری فضا به حدی است که بسیاری از نظریه پردازان بر تاثیر این کیفیت بر دل‌بستگی به مکان زندگی تأکید ورزیده‌اند. بر طبق این نظرات دل‌بستگی به مکان نه تنها به توسط وجوه فیزیکی در یک مکان تقویت می‌شود بلکه کیفیت تعاملات اجتماعی در مکان نیز بر دل‌بستگی به مکان مؤثر می‌باشند. (دانشگرمقدم و همکاران، ۱۳۹۰، ۲۹)

یافته‌ها

فضایی اجتماع‌پذیر است که بتواند اجتماع مردمی را در کلیه ساعات شبانه روز به صورت طولانی مدت در خود داشته باشد به عبارت دیگر فضایی دعوت‌کننده باشد. این چنین فضایی در درجه اول امکان برخورد اجتماعی و نتیجتاً ارتباط و تعاملات اجتماعی را به همراه دارد، مشاهده افراد، گفتگو و ... در طول این رابطه به وجود می‌آید. این فضا زمینه ساز تجربه اندوزی، مبادله احساس و اندیشه و ... است. (شجاعی، پرتوی، ۱۳۹۴، ۹۶)

جدول شماره ۱: نظریه‌های اجتماع‌پذیری (منبع: نگارنده (بر اساس مقاله شجاعی و پرتوی، ۱۳۹۴))

نام پژوهش‌گر	نظریه در مورد اجتماع‌پذیری
جکوبز	فضایی سرزنده که افراد به صورت داوطلبانه و با میل خود زمانی از روز را به فعالیت در آن می‌پردازند
اپیلیارد	فضایی دارای آسایش و مناسب برای برقراری ارتباط افراد
Whyte	فضایی برای برقراری ارتباط‌های طولانی مدت
Truss	فضایی برای ارتباط با دیگران و همسایگان
هال	فضایی برای ایجاد انگیزه ارتباط با دیگران
شولتز	فضایی برای چهره به چهره بودن و تبادل احساس و اندیشه
گل	فضایی برای روبرویی افراد و تعامل با یکدیگر
لنگ	فضایی بر اساس مقیاس انسانی که سبب ملاقات افراد
تیبادلز	فضایی مورد علاقه افراد بر اساس کاربری‌ها و فعالیت‌های آن

با توجه به جدول شماره ۱ و نیز مولفه‌هایی که پژوهشگران در مورد فضاهای اجتماع‌پذیر صحبت کرده‌اند می‌توان فضای اجتماع‌پذیر را برای **ارتباط و تعامل** در نظر گرفت ضمن اینکه این فضا براساس **مقیاس انسانی**، **تعدد و تنوع فضایی** برای همه گروه سنی و نیز بر حسب **چیدمان فضا** بتواند **قلمرو شخصی و امنیت افراد** را برای آسایش بر آورده کند. در این مورد می‌توان به تنوع تسهیلات در در فضا بر اساس حس راحتی و همچنین حس دعوت‌کنندگی مکان اشاره کرد.

جدول شماره ۲: تعاملات اجتماعی در فضاهای اجتماعی (منبع: نگارنده (بر اساس مقاله شجاعی و پرتوی، ۱۳۹۴))

عوامل ایجادکننده تعاملات اجتماعی در فضاهای اجتماعی	
مؤلفه	معرفی مؤلفه
نزدیکی یا مجاورت	شامل همه گروه‌های سنی نمی‌گردد
دوام	مکانی برای استفاده طولانی مدت
آشنایی	با مکان مانوس بودن
آزادی عمل	به راحتی بتوان از تمام عملکردها استفاده کرد
تسهیلات	تنوع امکانات رفاهی
دسترسی	پذیرا بودن فضاها و دسترسی آسان به آن

با توجه به جدول شماره ۲، نزدیکی یا مجاورت و نیز دوام و آشنایی و آزادی عمل و تسهیلات و دسترسی هر کدام به عنوان مولفه‌هایی هستند که سبب ایجاد تعاملات اجتماعی افراد در فضا و نیز موجب ایجاد یک محیط در جهت رفع نیاز اجتماع‌پذیری انسان می‌گردد. لذا توجه به هر یک از این مولفه‌ها در امر طراحی می‌تواند در جهت ایجاد محیطی اجتماع‌پذیر و کارآمد موثر واقع گردد.

جدول شماره ۳: بررسی مولفه‌ها و یافته‌ها (منبع: نگارنده)

ابعاد	مولفه	معیار	زیر معیار		
اجتماع‌پذیری	نزدیکی یا مجاورت	حضور مردم	نزدیک بودن به محیط خانه		
			حضور همه گروه سنی		
			به علت حضور توریست		
	دسترسی	دسترسی آسان به فضاها		دسترسی پیاده رو	
				دسترسی به سواره رو	
	تسهیلات	تنوع فضا و امکانات رفاهی		فضای مناسب نشستن	
				فضای بازی کودکان	
				رستوران و بوفه غذا	
	فعالیت	وجود فعالیت اجتماعی		گفت و شنود	
				تماشا کردن	
				موسیقی زنده	
	حرکت	امکان تردد		امکان تردد پیاده رو	
				امکان تردد دوچرخه	
حفظ قلمرو	فضای شخصی		فاصله مناسب صندلی		
			عدم وجود جرم		
مقیاس انسانی	چیدمان مبلمان		مقیاس صندلی		
			نوع مناسب صندلی		
			حس حضور در طبیعت		
ادراک انسانی	آسایش کالبدی	آسایش روانی (فضای آرامش بخش)	وجود عناصر زیبایی شناسی		
			صدای آب در فضا		
			بافت قدیمی باغ		
	مانوس	تعلق خاطر به مکان		فهم راحت فضا	
				عدم پیچیدگی فضا	
				وجود درختان قدیمی	
	کیفیت زیبایی	عناصر طبیعی		وجود درختان جدید و گیاهان	
				وجود آب نما	
				سنگ فرش کف	
		عناصر مصنوعی			جداره فضا
					نور پردازی
					کافی شاپ
	متغییر	فرهنگ	وضعیت اقتصادی	فرهنگ افراد استفاده کننده	

باغ عفیف آباد

باغ گلشن که آن را عفیف آباد نیز نامیده‌اند باغ وسیعی است این باغ از قدیمی‌ترین باغ‌های شیراز است که در دوران صفویه بنا شده که بانی آن میرزا علی محمدخان قوام الملک است که عمارتی شکوهمند دارد. جلوی عمارت حوض بسیار وسیعی است با لبه سنگی و از آن‌جا تا دیوار شرقی فضایی است که وسط آن آب‌نما است با گل کاری و سرو و کاج و چنار. این باغ در محله عفیف آباد در بلوار ستارخان شیراز جای گرفته است و هم اکنون در اختیار ارتش قرار دارد و یک موزه سلاح در آن برقرار است باغ عفیف آباد نمونه‌ی کاملی از هنر گل کاری ایرانی است. سازنده عمارت باغ، میرزا علی محمدخان قوام الملک دوم است که در سال ۱۲۸۴ه.ق آن را احداث نمود. این باغ در عفیف آباد که یکی از مناطق اعیان‌نشین شیراز است، جای دارد و مجموعه در سال ۱۸۶۳ میلادی ساخته شد. این مجموعه شامل یک کاخ سلطنتی، موزه سلاحهای قدیمی و یک باغ ایرانی است که همگی برای بازدید همگانی فراهم هستند. این مجموعه با شماره ۹۱۳ و در سال ۱۳۵۱ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است (گودرزی، شیراز بخت، ۱۳۹۹، ۷) امروزه فضای مقابل باغ عفیف آباد و جداره‌های اطراف آن توسط شهرداری منطقه ۱ شیراز به فضای باز برای استفاده عموم تبدیل شده است و تلاش شده است تا با ایجاد فضاهایی با عملکرد متفاوت مکانی برای استفاده عموم مردم طراحی گردد. بر اساس این موارد پرسشنامه‌ای برای بررسی هر یک از زیر معیارهای اجتماع‌پذیری فضا و ادراک انسان در پیاده رو باغ عفیف آباد مورد پژوهش قرار گرفته است.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

آمار توصیفی، مشخصات دموگرافیک پاسخ دهندگان و اولویت بندی هر یک از شاخص‌های تحلیل معیارهای طراحی محیط‌های باز اجتماع‌پذیر بر ادراک انسان، مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد.

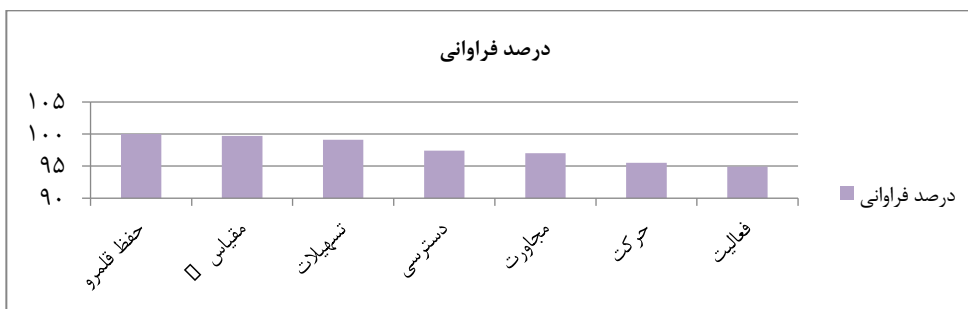
توزیع فراوانی شاخص‌ها و مولفه‌ها

در بررسی معیارهای طراحی محیط‌های باز اجتماع‌پذیر بر ادراک انسان (نمونه موردی پیاده رو باغ عفیف آباد) دو بعد، ۱۱ مولفه و ۱۴ معیار مطرح شد که در این میان شاخص‌ها طبق جدول‌های از دیدگاه کارشناسان و مردم اولویت بندی شدند.

الف) بعد اجتماع پذیری
 اولویت بندی مولفه‌ها

جدول شماره ۴: اولویت بندی مولفه‌ها از دیدگاه کارشناسان در بعد اجتماع‌پذیری (منبع: نگارنده)

مولفه	فراوانی عددی	درصد فراوانی
۱ حفظ قلمرو	۸۲	۱۰۰
۲ مقیاس انسانی	۸۱	۹۹/۷
۳ تسهیلات	۸۰	۹۹/۱
۴ دسترسی	۷۷	۹۷/۴
۵ مجاورت	۷۶	۹۷
۶ حرکت	۷۲	۹۵/۵
۷ فعالیت	۷۱	۹۴/۹

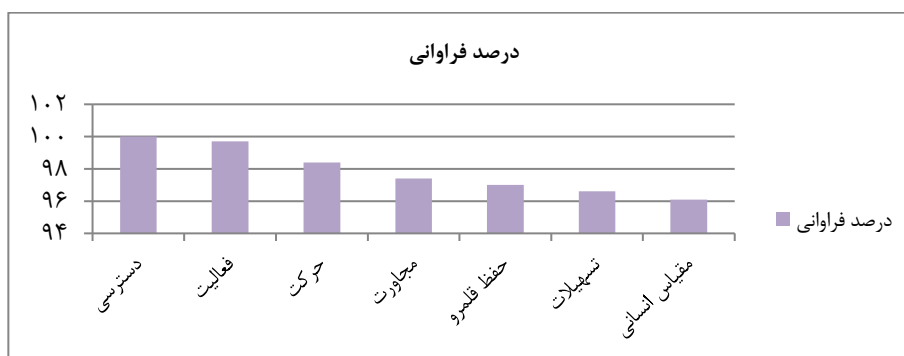

نمودار ۱: درصد فراوانی مولفه‌ها از دیدگاه کارشناسان در بعد اجتماع‌پذیری (منبع: نگارنده)

با توجه به جدول شماره ۴ و نمودار شماره ۱ مشاهده می‌کنید از نظر کارشناسان برای محیط‌های باز اجتماع‌پذیر، مولفه حفظ قلمرو و مقیاس انسانی از اهمیت زیادی برخوردار است و نیز بیشترین تاثیر را خواهد داشت و مولفه فعالیت در اولویت آخر قرار گرفته و اهمیت کمتری خواهد داشت.

جدول شماره ۵: اولویت بندی مولفه‌ها از دیدگاه مردم در بعد اجتماع‌پذیری (منبع: نگارنده)

مولفه	فراوانی عددی	درصد فراوانی
۱ دسترسی	۸۲	۱۰۰
۲ فعالیت	۸۱	۹۹/۷
۳ حرکت	۷۹	۹۸/۴
۴ مجاورت	۷۷	۹۷/۴
۵ حفظ قلمرو	۷۶	۹۷
۶ تسهیلات	۷۴	۹۶/۶
۷ مقیاس انسانی	۷۳	۹۶/۱

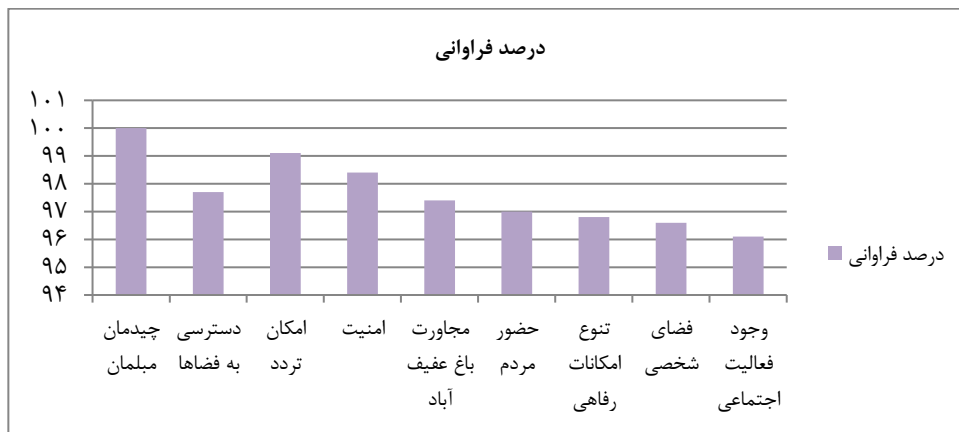
نمودار ۲: درصد فراوانی مولفه‌ها از دیدگاه مردم در بعد اجتماع‌پذیری (منبع: نگارنده)

همانطور که در جدول ۵ و نمودار شماره ۲ مشاهده می‌کنید از نظر مردم برای محیط‌های باز اجتماع‌پذیر، مولفه دسترسی نسبت به سایر مولفه‌ها برخوردار است و مولفه مقیاس انسانی در اولویت آخر قرار گرفت و از نظر آن‌ها کمترین تاثیر را خواهد داشت.

اولویت بندی معیارها

جدول شماره ۶: اولویت بندی معیارها از دیدگاه کارشناسان (منبع: نگارنده)

اولویت	معیار	فراوانی عددی	درصد فراوانی
۱	چیدمان مبلمان	۸۲	۱۰۰
۲	دسترسی به فضاها	۸۱	۹۹/۷
۳	امکان تردد	۸۰	۹۹/۱
۴	امنیت	۷۹	۹۸/۴
۵	مجاورت باغ عقیف آباد	۷۷	۹۷/۴
۶	حضور مردم	۷۶	۹۷
۷	تنوع امکانات رفاهی	۷۵	۹۶/۸
۸	فضای شخصی	۷۴	۹۶/۶
۹	وجود فعالیت اجتماعی	۷۳	۹۶/۱

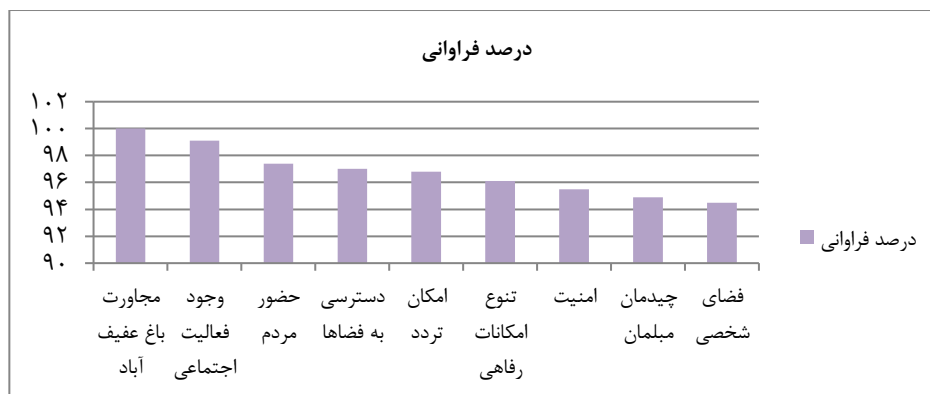

نمودار ۳: درصد فراوانی معیارها از دیدگاه کارشناسان (منبع: نگارنده)

همانطور که در جدول شماره ۶ و نمودار شماره ۳ مشاهده می‌کنید از نظر کارشناسان برای محیط‌های باز اجتماع‌پذیر معیار چیدمان مبلمان در اولویت اول و معیار وجود فعالیت اجتماعی در اولویت آخر قرار گرفت.

جدول شماره ۷: اولویت بندی معیارها از دیدگاه مردم (منبع: نگارنده)

اولویت	معیار	فراوانی عددی	درصد فراوانی
۱	مجاورت باغ عقیف آباد	۸۲	۱۰۰
۲	وجود فعالیت اجتماعی	۸۰	۹۹/۱
۳	حضور مردم	۷۷	۹۷/۴
۴	دسترسی به فضاها	۷۶	۹۷
۵	امکان تردد	۷۵	۹۶/۸
۶	تنوع امکانات رفاهی	۷۳	۹۶/۱
۷	امنیت	۷۲	۹۵/۵
۸	چیدمان مبلمان	۷۱	۹۴/۹
۹	فضای شخصی	۷۰	۹۴/۵

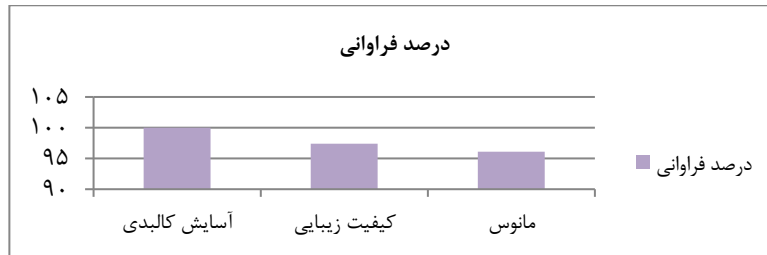
نمودار ۴: درصد فراوانی معیارها از دیدگاه مردم (منبع: نگارنده)

همانطور که در جدول شماره ۷ و نمودار شماره ۴ مشاهده می‌کنید از نظر مردم برای محیط‌های باز اجتماع‌پذیر، معیار مجاورت باغ غنیف آباد در اولویت اول و معیار فضای شخصی در اولویت آخر قرار گرفت.

ب) بعد ادراک انسان اولویت بندی مولفه‌ها

جدول شماره ۸: اولویت بندی مولفه‌ها از دیدگاه کارشناسان (منبع: نگارنده)

اولویت	مولفه	فراوانی عددی	درصد فراوانی
۱	آسایش کالبدی	۸۲	۱۰۰
۲	کیفیت زیبایی	۷۷	۹۷/۴
۳	مانوس	۷۳	۹۶/۱

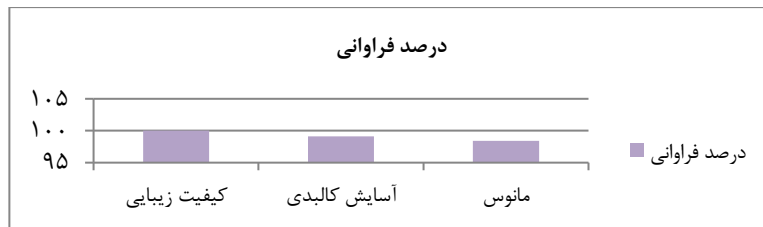

نمودار ۵: درصد فراوانی معیارها از دیدگاه کارشناسان (منبع: نگارنده)

همانطور که در جدول ۸ و نمودار شماره ۵ مشاهده می‌کنید از نظر کارشناسان برای ادراک انسان مولفه آسایش کالبدی در اولویت اول و مولفه مانوس در اولویت آخر قرار گرفت.

جدول شماره ۹: اولویت بندی مولفه‌ها از دیدگاه مردم (منبع: نگارنده)

اولویت	مولفه	فراوانی عددی	درصد فراوانی
۱	کیفیت زیبایی	۸۲	۱۰۰
۲	آسایش کالبدی	۸۰	۹۹/۱
۳	مانوس	۷۹	۹۸/۴

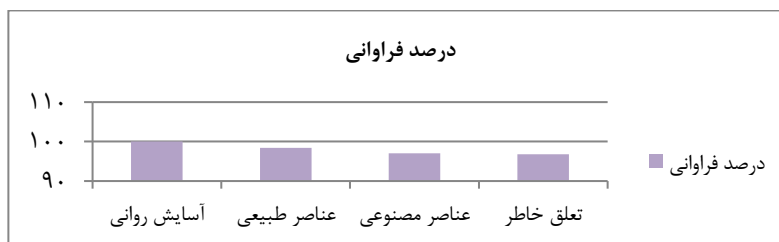
نمودار ۶: درصد فراوانی معیارها از دیدگاه مردم (منبع: نگارنده)

همانطور که در جدول شماره ۹ و نمودار شماره ۶ مشاهده می‌کنید از نظر مردم برای ادراک انسان مولفه کیفیت زیبایی در اولویت اول و مولفه مانوس همانند نظر کارشناسان در اولویت آخر قرار گرفت.

اولویت بندی معیارها

جدول شماره ۱۰: اولویت بندی معیارها از دیدگاه کارشناسان (منبع: نگارنده)

اولویت	معیار	فراوانی عددی	درصد فراوانی
۱	آسایش روانی	۸۲	۱۰۰
۲	عناصر طبیعی	۷۹	۹۸/۴
۳	عناصر مصنوعی	۷۶	۹۷
۴	تعلق خاطر	۷۵	۹۶/۸

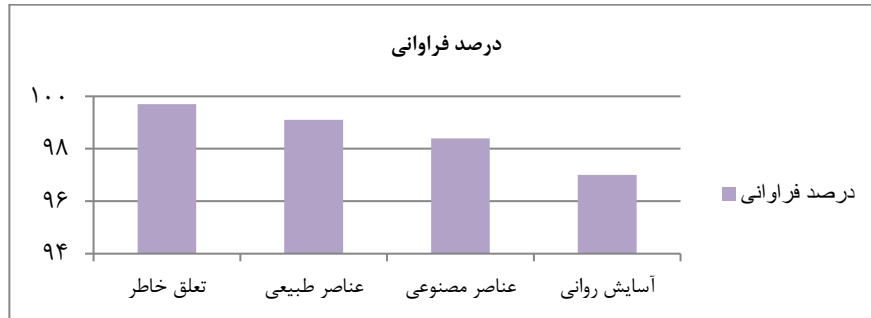

نمودار ۷: درصد فراوانی معیارها از دیدگاه کارشناسان (منبع: نگارنده)

همانطور که در جدول شماره ۱۰ و نمودار شماره ۷ مشاهده می‌کنید از نظر کارشناسان برای ادراک انسان، معیار آسایش روانی در اولویت اول و معیار تعلق خاطر در اولویت آخر قرار گرفت.

جدول شماره ۱۱: اولویت بندی معیارها از دیدگاه مردم (منبع: نگارنده)

اولویت	معیار	فراوانی عددی	درصد فراوانی
۱	تعلق خاطر	۸۱	۹۹/۷
۲	عناصر طبیعی	۸۰	۹۹/۱
۳	عناصر مصنوعی	۷۹	۹۸/۴
۴	آسایش روانی	۷۶	۹۷

نمودار ۸: درصد فراوانی معیارها از دیدگاه مردم (منبع: نگارنده)

همانطور که در جدول شماره ۱۱ و نمودار شماره ۸ مشاهده می‌کنید از نظر مردم برای ادراک انسان معیار فرهنگ در اولویت اول و معیار آسایش روانی در اولویت آخر قرار گرفت.

آمار استنباطی

جدول شماره ۱۲: ضریب همبستگی مولفه‌ها (منبع: نگارنده)

ادراک انسانی	اجتماع پذیری	فرهنگی	کیفیت زیبایی	مانوس	آسایش کالبدی	مقیاس انسانی	حفظ قلمرو	حرکت	فعالیت	تسهیلات	دسترسی	نزدیکی یا مجاورت
												۱
											۱	**۰/۴۶
										۱	**۰/۳۶	**۰/۳۷
									۱	**۰/۴۵	**۰/۴۱	**۰/۴۲
								۱	**۰/۳۹	**۰/۳۶	**۰/۴۴	**۰/۵۷
							۱	**۰/۴۷	**۰/۳۲	**۰/۱۹	**۰/۵۰	**۰/۴۴
						۱	**۰/۳۲	**۰/۵۳	**۰/۳۵	**۰/۲۸	**۰/۲۲	**۰/۲۹
					۱	**۰/۴۹	**۰/۵۴	**۰/۲۷	**۰/۴۱	**۰/۳۶	**۰/۲۳	**۰/۵۳
				۱	**۰/۴۳	**۰/۴۷	**۰/۵۹	**۰/۲۰	**۰/۴۷	**۰/۳۱	**۰/۴۷	**۰/۳۹
			۱	**۰/۴۰	**۰/۳۴	**۰/۳۵	**۰/۱۴	**۰/۳۳	**۰/۵۳	**۰/۲۹	**۰/۳۳	**۰/۵۷
		۱	**۰/۲۵	**۰/۳۱	**۰/۱۷	**۰/۳۴	**۰/۲۶	**۰/۱۷	**۰/۴۲	**۰/۵۷	**۰/۴۳	**۰/۲۱
	۱	**۰/۵۰	**۰/۴۷	**۰/۳۴	**۰/۴۴	**۰/۲۸	**۰/۴۵	**۰/۲۶	**۰/۳۹	**۰/۴۷	**۰/۲۷	**۰/۲۴
۱	**۰/۳۲	**۰/۳۴	**۰/۲۹	**۰/۲۵	**۰/۳۶	**۰/۲۱	**۰/۳۷	**۰/۶۰	**۰/۱۸	**۰/۴۱	**۰/۶۳	**۰/۱۹

**p<0.01
*p<0.05

همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌کنید بین دسترسی و نزدیکی (**۰/۴۶، $p=0/01$ ، $r=0/37$)، تسهیلات و نزدیکی (**۰/۳۷، $p=0/01$ ، $r=0/42$)، فعالیت و نزدیکی (**۰/۴۲، $p=0/01$ ، $r=0/57$)، حرکت و نزدیکی (**۰/۴۴، $p=0/01$ ، $r=0/53$)، حفظ قلمرو و نزدیکی (**۰/۳۲، $p=0/01$ ، $r=0/44$)، مقیاس انسانی و نزدیکی (**۰/۲۹، $p=0/01$ ، $r=0/53$)، آسایش کالبدی و نزدیکی (**۰/۵۳، $p=0/01$ ، $r=0/49$)، مانوس و نزدیکی (**۰/۳۹، $p=0/01$ ، $r=0/27$)، فعالیت و نزدیکی (**۰/۴۴، $p=0/01$ ، $r=0/57$)، اجتماع پذیری و ادراک انسانی (**۰/۲۳، $p=0/01$ ، $r=0/54$)، دسترسی و تسهیلات (**۰/۴۷، $p=0/01$ ، $r=0/47$)، مقیاس انسانی و دسترسی (**۰/۲۲، $p=0/01$ ، $r=0/32$)، حفظ قلمرو و دسترسی (**۰/۲۲، $p=0/01$ ، $r=0/50$)، حرکت و دسترسی (**۰/۴۴، $p=0/01$ ، $r=0/44$)، دسترسی و حفظ قلمرو (**۰/۲۲، $p=0/01$ ، $r=0/50$)، دسترسی و مقیاس انسانی (**۰/۲۲، $p=0/01$ ، $r=0/33$)، آسایش کالبدی (**۰/۲۳، $p=0/01$ ، $r=0/23$)، دسترسی و مانوس (**۰/۲۳، $p=0/01$ ، $r=0/47$)، کیفیت زیبایی و دسترسی (**۰/۲۳، $p=0/01$ ، $r=0/33$)، تسهیلات و فعالیت (**۰/۴۵، $p=0/01$ ، $r=0/45$)، تسهیلات و حرکت (**۰/۳۶، $p=0/01$ ، $r=0/36$)، تسهیلات و حفظ قلمرو (**۰/۱۹، $p=0/05$ ، $r=0/19$)، تسهیلات و مقیاس انسانی (**۰/۲۸، $p=0/01$ ، $r=0/28$)، تسهیلات و آسایش کالبدی (**۰/۳۶، $p=0/01$ ، $r=0/31$)، تسهیلات و مانوس (**۰/۳۱، $p=0/05$ ، $r=0/29$)، تسهیلات و حرکت (**۰/۳۹، $p=0/01$ ، $r=0/39$)، فعالیت

و حفظ قلمرو ($p=0/01$, $t=0/32$)، مقیاس انسانی و فعالیت ($p=0/01$, $t=0/35$)، آسایش کالبدی و فعالیت ($p=0/01$, $t=0/41$)، مانوس و فعالیت ($p=0/01$, $t=0/47$)، کیفیت زیبایی و فعالیت ($p=0/01$, $t=0/53$)، حرکت و حفظ قلمرو ($p=0/01$, $t=0/48$)، مقیاس انسانی و حرکت ($p=0/01$, $t=0/53$)، آسایش کالبدی و حرکت ($p=0/01$, $t=0/27$)، مانوس و حرکت ($p=0/05$, $t=0/20$)، کیفیت زیبایی و حرکت ($p=0/01$, $t=0/33$)، حفظ قلمرو و مقیاس انسانی ($p=0/01$, $t=0/32$)، آسایش کالبدی و حفظ قلمرو ($p=0/01$, $t=0/54$)، حفظ قلمرو و مانوس ($p=0/01$, $t=0/59$)، کیفیت زیبایی و حفظ قلمرو ($p=0/01$, $t=0/14$)، آسایش کالبدی و مقیاس انسانی ($p=0/01$, $t=0/49$)، مانوس و مقیاس انسانی ($p=0/01$, $t=0/47$)، کیفیت زیبایی و مقیاس انسانی ($p=0/01$, $t=0/35$)، آسایش کالبدی و مانوس ($p=0/01$, $t=0/43$)، کیفیت زیبایی و آسایش کالبدی ($p=0/01$, $t=0/34$) و در نهایت بین کیفیت زیبایی و مانوس ($p=0/01$, $t=0/40$) رابطه معنادار و مستقیم وجود دارد. بنابراین با توجه به جدول رابطه معناداری میان تمام مولفه‌ها وجود دارد.

نتیجه گیری

این تحقیق به دنبال یافتن معیارهای طراحی محیط‌های باز اجتماع‌پذیر بر ادراک انسان (نمونه موردی پیاده رو باغ عفیف آباد) برای ارتقا کیفیت فضای باز می‌باشد. انسان‌ها با حضور در هر مکان رفتار و ادراک متفاوتی از خود نشان می‌دهد یکی از مهم‌ترین رفتارها در محیط‌های باز، میزان اجتماع‌پذیری آن می‌باشد که با بررسی معیارهای اجتماع‌پذیری یک مکان و استفاده آن در طراحی، محیطی پویا و مناسب برای ادراک انسان ایجاد می‌گردد. نتایج تحقیق حاکی از آن است که اجتماع‌پذیری به عنوان یک مولفه سبب ایجاد ارتقا کیفیت فضای باز می‌گردد و رشد و پویایی آن را به همراه دارد. و رابطه معناداری را با ادراک انسان دارد یعنی هرگاه در محیط‌های باز، قابلیت اجتماع‌پذیری فضا و میل به انجام فعالیت در آن‌ها افزایش می‌یابد درک بهتری نسبت به محیط باز ایجاد می‌گردد. در واقع محیط انسان ساخت با توجه به معیار و مفاهیم انسان ارزش پیدا می‌کند و همچنین با توجه به ایده‌های انسان معنا می‌پذیرند.

جامعه آماری این پژوهش، مردم شیراز، که پژوهش پیمایشی است ۳۸۴ نفر بود که پرسشنامه‌های الکترونیکی در اختیارشان قرار گرفته بود و داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها نشان می‌دهد که نظر کارشناسان و مردم متفاوت می‌باشد که علت آن بیان تخصصی کارشناسان نسبت به موضوع و نیز اعمال سلیقه شخصی مردم در مورد فضاها می‌باشد. اینکه یک محیط اجتماع‌پذیر یا اجتماع‌گریز باشد برگرفته از عوامل آن محیط می‌باشد که بتواند نیاز استفاده‌کنندگان را برطرف سازد.

بر اساس نتایج به دست آمده در بعد اجتماع‌پذیری در بررسی مولفه‌ها از دیدگاه کارشناسان مولفه حفظ قلمرو و نیز معیار چیدمان از اهمیت بسیاری برخوردار است در حالی که مولفه فعالیت و وجود فعالیت اجتماعی از کمترین اهمیت برای اجتماع‌پذیری فضا از نظر کارشناسان برخوردار است. اما برای مردم دسترسی آسان به فضا و فعالیت و نیز معیار نزدیکی به باغ عفیف آباد مورد توجه می‌باشد و کمترین اهمیت را مولفه مقیاس انسانی و معیار فضای شخصی دارا می‌باشد. در بعد ادراک نیز از نظر کارشناسان مولفه آسایش کالبدی و معیار آسایش روانی اهمیت داشته است در حالی که از نظر مردم مولفه کیفیت فضا و معیار فرهنگ اهمیت بیشتری دارد. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت که تمام مولفه‌ها و معیارهای آن‌ها رابطه معناداری و مستقیمی با هم دارند و در نتیجه بر هم تاثیرگذار و مکمل یکدیگر هستند. لذا باید با ایجاد مکان‌های با توجه به حفظ قلمرو و چیدمانی صحیح و اصولی و علاوه بر آن ایجاد فضاهایی با دسترسی مناسب، و نیز توجه به عوامل اطراف آن محیط، سعی در ایجاد فضاهای باز انسان ساخت در جهت افزایش اجتماع‌پذیری آن در نظر گرفت که در این رابطه به آسایش کالبدی و روانی و نیز کیفیت زیبایی و فرهنگ افراد استفاده‌کننده برای ادراک مثبت افراد در فضا در نظر گرفت و تلاش گردد محیط باز طراحی شده با رعایت عوامل موثر و مولفه‌های تاثیرگذار، سبب ادراک مثبت در افراد شود و بتوان محیط سودمند و پویا در جامعه شهری برای برطرف کردن نیاز مردم شهر به محیط‌های باز ایجاد نمود.

منابع

۱. لنگ، جان، ۱۳۹۸، آفرینش نظریه معماری نقش علوم رفتاری در طراحی محیط، ترجمه علیرضا عینی فر، انتشارات دانشگاه تهران، موسسه انتشارات، ۱۳۸۸، چاپ یازدهم
۲. دانشگرمقدم، گلرخ، بحرینی، حسین، عینی فر، علیرضا، ۱۳۹۰، تحلیل اجتماع‌پذیری محیط کالبدی متأثر از ادراک طبیعت در محیط انسان ساخت، نشریه هنرهای زیبا-معماری و شهرسازی، شماره ۴۵
۳. رحیق افغان، امیر مسعود، ۱۳۹۷، تأثیر فضای فیزیکی محیط زندگی بر افراد بر اساس ارزیابی محیط مصنوع، اولین کنفرانس بین‌المللی مطالعات بین‌رشته‌ای در مدیریت و مهندسی، دانشگاه تهران
۴. نقره کار، ع، حمزه نژاد، م، دهقانی تفتی، م، ۱۳۸۹، بررسی تاثیر محیط طبیعی بر رفتار و اخلاق از دید متفکران اسلامی و نتایج آن در طراحی محیط مصنوع، آرمانشهر، شماره ۵
۵. امامقلی، عقیل، آیوازیان، سیمون، زاده محمدی، علی، اسلامی، سید غلامرضا، ۱۳۹۱، روانشناسی محیطی، عرصه مشترک معماری و علوم رفتاری، مجله علوم رفتاری (ابهر)، شماره ۱۴
۶. محمدی، محسن، ندیمی، حمید، ثقفی، محمود رضا، ۱۳۹۶، جستاری در کاربرد مفهوم «قابلیت» در طراحی و ارزیابی محیط ساخته شده، نشریه صفا، دوره ۲۷، شماره ۷۷
۷. زمانی، راحله، صارمی، سید علی اکبر، تیز قلم زنوزی، سعید، ۱۳۹۲، بررسی نیازهای انسان جهت ایجاد فضاهای معماری مناسب، کنفرانس ملی معماری و شهرسازی انسان گرا، دانشگاه آزاد اسلامی قزوین
۸. جواد زاد، مژگان، طبایبان، سیده مرضیه، ۱۳۹۶، تأثیر احیاء الگوها و جاذبه‌های باغ ایرانی در ارتقا ادراک محیطی در مجموعه‌های گردشگری، هفتمین کنفرانس بین‌المللی توسعه پایدار و عمران شهری
۹. شجاعی، دلارام، پرتوی، پروین، ۱۳۹۴، عوامل موثر بر ایجاد و ارتقا اجتماع‌پذیری در فضاهای عمومی با مقیاس مختلف شهر تهران (نمونه موردی: فضاهای عمومی دو محله و یک ناحیه در منطقه ۷ تهران)، باغ نظر، سال دوازدهم، شماره ۳۴

۱۰. گودرزی، رضوان، شیراز بخت، فاطمه، ۱۳۹۹، ارزیابی و مقایسه وضعیت گردشگری باغ‌های ارم، جهان‌نما، عقیف آباد واقع در شهر شیراز با رویکرد بهبود حضور پذیری شهروندان، نشریه معماری شناسی، شماره ۱۶
۱۱. حمزه نژاد، مهدی، قلیچی، پدram، ۱۳۹۷، بررسی اجتماع‌پذیری و کیفیت قرارگاه‌های رفتاری در پارک‌های درون دانشگاهی، مورد مطالعاتی: پارک دانشگاه علم و صنعت ایران، نشریه معماری و شهرسازی آرمانشهر، شماره ۲۵